

TURINYS

Pradžia	7
---------------	---

SMOLENSKAS

96 PAVARDĖS	13
NATALIA JANUSZKO	19
KREMLIUS PAVERTĖ ŽINIASKLAIDĄ GINKLU	43
MAREKAS PYZA	51
JANUSZAS KOCHANOWSKIS.....	73
GLENNAS JØRGENSENAS IR EWA STANKIEWICZ	91
GRZEGORZAS WIERZCHOŁOWSKIS	111
OFICIALUSIS RUSIJOS TYRIMAS: PILOTAS BIJOJO SVARBIAUSIO KELEIVIO.....	117
NAUJAS LENKIJOS TYRIMAS: SĄSAJOS SU RUSIJOS ŽVALGYBOS TARNYBA.....	121
GELEŽINĖ UŽDANGA	129

TOLIMI IR ARTIMI HIBRIDINIAI FRONTAI

VALERIJUS, JURIJUS IR SERGEJUS.....	137
EM SEIKKANEN	145
PATRIARCHAS KIRILAS	181
AŠ, JESSIKKA ARO	213
MANASSEHAS AZURE'AS AWUNIS	263
BRONZINIS KARYS ALIOŠA.....	285
Šaltiniai ir papildoma literatūra	311
Mano padėkos nusipelno	323

KREMLIUS PAVERTĖ ŽINIASKLaidĄ GINKLU

Kremlius, jo vadovaujama žiniasklaida ir Rusijos valdžia – paveikūs nuomonės formuotojai. Per žiniasklaidą jie greitai sukūrė nenuginčijamą ir nekeičiamą pasakojimą apie Smolensko lėktuvo katastrofos kaltininkus. Naratyvas apie užsispyrusius lenkų pilotus radosi tuoj po katastrofos.

Sukurta versija buvo skleidžiama taip sistemingai, kad net šiandien solidūs užsienio leidiniai, pavyzdžiui, „Foreign Policy“, taip pat „Wikipedia“ Rusijos pasakojimą pateikia kaip tikrus faktus. „Wikipedios“ straipsnyje anglų kalba užsimenama egzistuojant *sąmokslų teoriją*, jog su katastrofa susijusi Rusija.

Rusijos teorija vyrauja ir moksliniuose straipsniuose, ir kai kurie garsūs nuomonės formuotojai Vakaruose ir šiandien puoselėja ją kaip teisingą, minėdami tarptautinėse konferencijose ir autoritetinguose forumuose.

Sunku tuo tikėti, žinant išaiškintus faktus. Rusija sėkmingai vykdo informacinę operaciją.

Pasidomėjau, kaip Rusijos žiniasklaida kalba apie Smolensko katastrofą ir ką jie kalbėjo nuo orlaivio avarijos iki 2011-ųjų sausio, kai buvo paskelbta oficiali tyrimo ataskaita.

Putinas vadovauja tyrimui katastrofos vietoje

2010 m. balandžio 10 d. pavakarėje Rusijos prezidentas Dmitrijus Medvedevas paskyrė tuometį ministrą pirmininką Vladimirą Putiną Smolensko katastrofos tyrimo komisijos vadovu. Žiniasklaida skelbė, kad pradėtas katastrofos tyrimas dėl oro erdvės saugumo taisyklių pažeidimo pagal Rusijos įstatymus.

Smolensko srities gubernatorius Sergejus Antufjevas viešai tvirtino, kad lėktuvas „Tupolev“ mėgino nutūpti „tris ar keturis“ kartus. Pasak Antufjevo, dispečeriai mėgino nukreipti lėktuvą į Minską arba Maskvą, bet lenkų pilotai vis tiek nusprendė leistis Smolensko oro uoste „Severnyj“.

„Su tyrimu artimai susijęs“ anoniminis šaltinis laikraščiui „Gazeta“ sakė, kad lenkų pilotai Lechui Kaczyńskiui ir kitiems aukštiesiems pareigūnams, skridusiems lėktuvu, nesakė, ką nusprendė. Nepraėjus nė pusei paros nuo katastrofos, gubernatorius jau aiškino, jog lėktuvas kliudė medžių viršūnes, „prarado aukštį“ ir nukrito miške, už dviejų kilometrų nuo nusileidimo tako. O tada užsidedė.

Įdomus ir anoniminio Rusijos nepaprastųjų situacijų ministerijos šaltinio pasakojimas, kad lėktuvas buvo pagamintas „Aviakor“ gamykloje Samaroje ir prieš penkis mėnesius, 2009 m. gruodį, ten suremontuotas.

Smolensko miesto valdžia pasaulio žiniasklaidai kalbėjo, jog gelbėtojai rado lėktuvo juodąją dėžę. Bet kadangi „viskas labai sudegę, o gelbėtojai apie aviaciją mažai ką supranta, gali būti, kad dėže palaikė kokią kitą lėktuvo dalį“, – sakė miesto vadovai.

Katastrofos dieną, 18.30 val., per Rusijos televizijos žinių laidą buvo pranešta, kad, preliminariais duomenimis, avarija įvyko dėl pilotų klaidos. Lėktuvas esą leidosi tvyrant rūkui, kliudė beržą ir nulūžo jo uodegos dalis.

Po devintos vakare Rusijos valstybinė naujienų tarnybos „RIA Novosti“ tinklalapyje atsirado 17 sekundžių trukmės animacinis filmukas. „Rekonstrukcija“ pavadintame filmuke lėktuvas „Tupolev“ per

rūką prie oro uosto artėja gerokai į šalį nuo tūpimo tako ir nukrinta. Straipsnis skelbė tyrėjais vadinamų asmenų žodžius, kad lėktuvas užkliuvo už medžių viršūnių.

Rusijos oro pajėgų štabo viršininkas Aleksandras Aliošinas sakė, kad lėktuvo įgula ignoravo oro uosto „Severnyj“ dispečerių nurodymą „nutraukti pasiruošimą tūpti“.

Tas pats aukšto rango pareigūnas apie pilotų kaltę kalbėjo ir kitų šalių žiniasklaidoje, pavyzdžiui, kitą dieną po nelaimės per Jungtinių Valstijų CNN žinių kanalą. Pasak jo, tragedija įvyko todėl, kad pilotai, nepaisydami dispečerių nurodymų, mėgino nutupdyti lėktuvą.

Apie Lenkijos prezidentą Lechą Kaczyńską Rusijos žiniasklaida kalbėjo labai nepalankiai. Bet Vladimirą Putiną parodė kaip ryžtingą tyrimo vadovą, molinomis rankomis kiaurą parą dirbantį „operatyviniame štabe“ Smolenske, siekiantį kuo greičiau išaiškinti pagrindines katastrofos priežastis.

Dešimtą vakaro RIA paskelbė straipsnį, kuriame buvo išdėstyta tuometės Rusijos oro transporto agentūros „Rosaviacija“ vadovo Aleksandro Neradko kartu su pagalbininkais sukurta didžioji legenda. Neradko teigė, kad lėktuvas skrido per žemai ir kliudė aštuonių metrų aukščio medį. Lėktuvas, pasak Neradko, turėjo skristi didesniame, 60 metrų, aukštyje.

Kitą dieną Rusijos valdžios kontroliuojamas laikraštis „Rossijskaja gazeta“ paskelbė, kad Putinas Lenkijos ministrui pirmininkui išdėstė įvykių eigą. Putinas taip pat pasiteiravęs Rusijos transporto ministro Igorio Levitino, ar lenkų pilotas *pats nusprendė tupdyti lėktuvą esant blogam matomumui*. Ministras tai patvirtino.

„Pilotas pats nusprendė. Dispečeris, žinodamas situaciją, įspėjo, kad tvyro rūkas“, – pasakė Levitinas.

Nuo lėktuvo avarijos buvo praėjusi tik para, o žiniasklaidoje jau buvo tiršta smegenis plaunančių straipsnių: skaitytojai buvo tikinami, kad lenkų pilotai elgėsi savavališkai ir neklausė dispečerių.

Žiniasklaida teigė, jog Putinas ir Tuskas rūpinasi žuvusiųjų artimųjų atvykimu į Maskvą. Rusijos sostinės vicemeras Piotras Biriukovas paskelbė, kad darbai Maskvos teisės mokslų institute paskirstyti, viešbutis rezervuotas 450 žmonių. Gydytojai ir psichologai pasiruošę, lenkams nusamdyti vertėjai.

Putinas pasakė, jog tragedija sukrėtė ne tik Lenkiją, bet ir Rusiją, todėl balandžio 12-ąją taip pat paskelbė Nacionalinio gedulo diena. Per Rusijos televizijos laidą „Vesti“ („Žinios“) buvo pranešta, jog ministro pirmininko pavaduotojas Sergejus Ivanovas pažadėjo Putinui, kad juodųjų dėžių duomenys bus tiriami glaudžiai bendradarbiaujant su Lenkija. Tyrėjai perėmė skrydžio įrašų duomenis, dalyvaujant Lenkijos prokuratūros ir užsienio reikalų ministerijos atstovams. Ministro pirmininko pavaduotojas pasakė, kad įrašymo įrenginių būklė patenkinama, duomenis iššifruoti įmanoma.

Viešai buvo kartojama, kad Lenkijos prezidento lėktuvo pilotai buvo perspėti, jog oro sąlygos nepalankios, jiems rekomenduota tupdyti lėktuvą kitame oro uoste.

Už katastrofos tyrimą iš esmės buvo atsakingas Rusijos tarpvalstybinis aviacijos komitetas TAK, šios tarnybos užduotis buvo atkurti įvykių eigą ir parengti oficialią avarijos tyrimo ataskaitą. TAK pirmininkė Tatjana Anodina viešai užtikrino, kad Rusijos ir Lenkijos bendradarbiavimas bus patikimas ir aukšto lygio. Anodina akcentavo, kad katastrofos priežastys bus tiriamos laikantis tarptautinių standartų ir taisyklių, objektyviai ir profesionaliai. Ji jau tada žinojo, kad lėktuve niekas nesprogo ir kad visi mechanizmai veikė nepriekaištingai.

Tas teiginys, po katastrofos praėjus vos kelioms dienoms, nuskambėjo itin reikšmingai, nes pagal tarptautinius standartus tyrimas dar nebuvo pradėtas, juolab patikimas.

Bet Rusijos žiniasklaida, vadovaujama šalies aukščiausių pareigūnų, platino vienintelę tiesą. Praėjus šešioms dienoms po katastrofos rusai raportavo, kad tyrimas avarijos vietoje baigtas, kad jis atliktas šalims bendradarbiaujant. Bet pagrindinė tyrimo grupė tęsia darbą, kaip reikalauja Rusijos baudžiamasis kodeksas, „siekdama išsiaiškinti, kas atsakingas už nusikalstamus veiksmus“.

Beveik neabejojama, kad lėktuvo katastrofą sukėlė ne sproginimas

Rusijos tarpvalstybinis aviacijos komitetas TAK pareiškė, jog keitinama išnagrinėti aviacijos gamyklos „Aviakor“, kur lėktuvas pagamintas ir suremontuotas, darbų vykdymo dokumentus, – ir vėl paabrėždamas, kad glaudžiai bendradarbiaujant su lenkų specialistais. Apskritai Rusijos žiniasklaidoje buvo sukurtas sklandus Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo tiriant avariją vaizdas.

Rusijos tarpvalstybinio aviacijos komiteto pirmininkė Tatjana Anodina beveik kasdien duodavo interviu. Praėjus dviem savaitėms nuo katastrofos, TAK paskelbė, jog tyrimas oro uoste baigtas. Katastrofa įvyko dėl blogo matomumo ir lėktuvui kliudžius medį. Anodina tvirtino, kad lenkų tyrėjai gali naudotis *visa medžiaga*.

Vis dėlto vienas iš aukščiausių Rusijos Federacijos pareigūnų, tyrimo komisijos vadovas ir kitokių melagingų operacijų specialistas Aleksandras Bastrykinas pareiškė, kad tas, kam priklauso lėktuvas – vadinasi, Lenkija – tyrimo metu negali gauti medžiagos. Lenkija medžiagą gaus tada, kai tyrimas bus baigtas oficialiai.

2010 m. balandžio 29 d. Rusijos oro transporto agentūros „Rosaviacija“ vadovas Jurijus Jevdokimovas pareiškė, kad lėktuvas „Tupolev“ buvo visiškai suremontuotas, bet įgula padarė klaidų.

Tą pačią dieną pranešta, kad Donaldas Tuskas ir Vladimiras Putinas apie tyrimą kalbėjosi telefonu. Abu sakė esantys patenkinti sklandžiu Rusijos ir Lenkijos bendradarbiavimu. Pasak „Vesti“, Tuskas pareiškė, kad operatyviniai klausimai buvo sprendžiami kartu, darbas įpusėtas.

„Rusija įvykdys visus įsipareigojimus, nurodytus Čikagos konvencijoje. Rusija pasiruošusi įvykdyti net daugiau, nei numato tarptautinės sutartys, jei Lenkija norės“, – persakė Putino žodžius „Vesti“.

Prieš dieną, kitaip tariant, praėjus mažiau nei trims savaitėms nuo katastrofos, Donaldas Tuskas žurnalistams sakė *beveik neabejojantis, jog katastrofą sukėlė ne sproginimas lėktuve*.

Ruošdamas straipsnius lenkų žurnalistas **Marekas Pyza** (dešinėje) Smolenske lankėsi tris kartus, vėliau parašė apie tai knygą. Nuotraukoje Pyza su draugu Marcinu Wikło'u ant daugiaaukščio pastato stogo. Fone matyti ir uždaryta aviacijos bazė „Severnyj“, ir statinys, kuriame rusai iki šiol laiko Lenkijai priklausančio „Tupolevo“ nuolaužas. Annos Sarzyŋskos nuotrauka.

Žurnalistas **Grzegorz Wierchołowski** (dešinėje) pirmas Lenkijoje atskleidė Rusijos sąsajas su Smolensko katastrofa. Vos metams praėjus po katastrofos jis su kolega paskelbė tai įrodančią informaciją apie Vladimirą Putiną ir jo aplinką. Gerokai vėliau ją patvirtino Lenkijos oficialus naujas tyrimas. 2018 m. Wierchołowski susipažino su orlaivio Tu-154 – tokio paties, koks sudužo Smolenske – konstrukcija. Marcino Pegazo nuotrauka.

Rusijoje sudužusio Lenkijos „Tupolevo“ kairiajame sparne matomi didesni nei 360° sūkiai įrodo, kad įvyko sprogimas. Aviacijos katastrofų tyrėjas Glennas Jørgensenas sako, kas tokie sūkiai atsiranda tik dėl didelio slėgio poveikio.

2010 m. vasarą per programą „Google Earth“ Smolensko kraštovaizdyje buvo matyti patamsėjimai – iš orlaivio Tu-154 M greitai pasipylusių degalų žymės. Aviacijos katastrofų tyrėjas Glennas Jørgensenas atliko apskaičiavimus pagal patamsėjimų vietą ir dydį. Šie apskaičiavimai patvirtino ankstesnes jo paties išvadas: lėktuvo sparno galas nulūžo, likus šimtui metrų iki medžio, nors rusai tvirtino, tai kad įvyko lėktuvui užkliudžius medį. Glenno Jørgenseno nuotrauka.

Valerijus, Jurijus ir Sergejus

2023 m. dalyvavau Didžiojoje Britanijoje surengtoje viešoje ekspertų diskusijoje apie hibridinį karą. Prieš tai išklausiau kitus diskusijos dalyvius – dauguma jų menkino to karo reikšmę. Kai kurie ekspertai net nedrįso garsiai pasakyti, kad Rusija vykdo hibridinį karą. Bet ne vienas iš jų tikino, kad *pasaulis – sudėtinga vieta*.

Klausiausi tų pasisakymų su nuostaba. Šalia manęs sėdėjęs ukrainietis žurnalistas ir tyrinėtojas taip pat atkreipė dėmesį į specialistų požiūrį.

Vienas austrų tyrinėtojas tvirtino, kad hibridinis karas yra *NATO komunikacijos įrankis*. Pasak jo, kalbos apie Rusijos *hibridinį karą kelia aliarmą*. Jam esą tiesiog juoką kelia kalbos apie Rusijos *informacinį karą, nes kol kas nepadarė jokios žalos niekam*, ir tikrai neturėjo jokios įtakos 2016 m. Jungtinių Valstijų prezidento rinkimų galutiniam rezultatui.

Austras nesakė, kad tai tyrinėjo, bet buvo įsitikinęs.

Kai kurios klausytojams papasakotos istorijos buvo panašios į tokias, kokias Kremliaus *troliai* platina per socialinius tinklus. Kremlius nori, kad vakariečiai ekspertai tokius naratyvus platintų Vakaruose. Neigdamas, kad vykdo hibridinį karą, Kremlius ruošia dirvą kovinėms operacijoms. Jei žmonės mano, kad niekas jų nepuola, tai ir nesupras, kad reikia priešintis.

Teiginys, kad Kremlius *nekariauja hibridinio karo*, kelia grėsmę nacionaliniam saugumui tų valstybių, kurias Kremlius puola. Girdint tokius teiginius sunkiau suvokti padėtį. Pavojingas ir tas teiginys, kad kalbos apie Kremliaus informacinį karą *kelia juoką*. Informacinio karo tyrinėtojai parodomi kaip juokdariai, kaip pamišėliai.

Jeigu Vakarų ekspertai aukoja autoritetą, padėdami Krekliui prislopinti informacinio karo vaizdą, tai Krekliaus informacinio karo aukos nelaikys rusų okupantais net tada, kai Rusijos ginkluotosios pajėgos pareišk vaduojančios jų gimtine iš fašizmo, užgrobs ją falsifikuotais rinkimais ir prijungs prie Rusijos Federacijos.

Po tokių pareiškimų nesinorėjo dalyvauti paskutinėje renginio diskusijoje.

Paaiškinau ankstesniems kalbėtojams, dėl ko jie klysta, ir išvardijau žinomas Krekliaus hibridinio karo operacijas. Nebuvo sudėtinga. Tą patį savaitgalį Rusijos pasieniečiai spiginant šalčiams ėmė stumti trečiųjų šalių piliečius į Suomiją ir šalies vyriausybei teko uždaryti didelę dalį rytinės sienos. Pasakiau apie tai, kad kaip tik dabar Suomijoje vykdomos hibridinio karo atakos, o diskusijos moderatorius atrėmė: „Bent jau jums taip atrodo.“

Atrodo. Po velnių.

Atsakiau, kad neatrodo. „Krekliaus prisipažįsta, kad kariauja informacinį karą ir kad veikia chirurgiškai tiksliai“, – pridūriau.

Vienas dalykas, kai Krekliaus aukšto rango pareigūnai skleidžia nesąmones. Bet jei Vakarų ekspertais laikomi asmenys tokias nesąmones skelbia savo šalyje, mes jau įtraukti į hibridinio karo sukūrį.

Žodžiai „naudingas idiotas“ nenusako tos žalos, kokią Vakaruose daro taip vadinami žmonės.

Iš Londono klausytojų sulaukiau gerų atsiliepimų.

O austrų tyrinėtojai vertėtų pasidomėti, kaip Rusijos karinė *chunta* pati žiūri į informacinį ir hibridinį karą. Labai reikšmingais pasisakymais laikytini keturių Sovietų Sąjungos karinio ir žvalgybos aparato auklėtinų šiandienės Rusijos vadovų, kurių ilgametė tarnyba liudija, kad jie yra lojalūs valdžiai, kad žiūri jos viršūnėje sėdinčių milijardierių *silovikų* interesų. Ir netgi kai ką žino apie „juoką keliantį“ Rusijos informacinį karą.

Tas ketvertas – tai per pakartotinius sufalsifikuotus rinkimus „prezidentu“ tapęs Rusijos saugumo tarnybos FSB agentas Vladimiras Putinas, taip pat agresijai prieš Ukrainą vadovaujantis generolas, generalinio štabo viršininkas ir gynybos ministro pavaduotojas Valerijus Gerasimovas, ir gynybos ministras Sergejus Šoigu ir mažiau žinomas (atsargos) pulkininkas Jurijus Gorbačiovas, buvęs Rusijos generalinio štabo radioelektroninės kovos tarnybos vadovas.

Rusijos atskaitos taškas – hibridinės atakos, kurias ji neva turi atremti. O geriausia gynyba, kaip sako Kremliaus hibridinio karo architektai, yra puolimas.

Už hibridinio karo veiksmus ypač pasisako generolas Valerijus Gerasimovas. 2013 m. pradžioje Sergejus Šoigu ir Gerasimovas išdėstė Putinui ateinančių dešimtmečių pasirengimo planą. Jame apibrėžtos Rusijos gynybos priemonės, apimančios „visus galimus požiūrius, grėsmes ir rizikas.“ Gynybos ministras Šoigu sakė, kad, rengiant planą, dalyvavo visos Rusijos ministerijos ir visos jam pritarė.

Netrukus Rusijos žiniasklaida atskleidė ginkluotųjų pajėgų modernizavimo, vykstančio iki 2020 m., detales. Pasak Gerasimovo, modernizacijos požiūriu, numatyta karines operacijas keisti operacijomis informacinėje erdvėje.

Generolas Gerasimovas pareiškė, jog karų pobūdį radikaliai pakeitė informacinių technologijų vystymasis, kosmoso tyrimai ir įtakos pasidalijimas tarp didžiųjų pasaulio valstybių. Labiausiai pabrėžiami – ne įprastiniai karo veiksmai, o *politiniai, diplomatiniai ir ekonominiai faktoriai*. Jie ypač veiksmingi, kai taikomi kartu su galingomis atgrasymo priemonėmis. Pasak Gerasimovo, būtina tobulinti ne tik povandeninius laivus, orlaivius bei žvalgybos sistemas, bet ir informacinio karo įrankius.

Naujoji karo arena

Tais pačiais metais buvęs Rusijos elektroninio karo vadas Jurijus Gorbačiovas politine rekomendacija paskelbė laikytiną poziciją dėl Rusijos kibernetinio ir informacinio karo priemonių *efektyvumo* didinimo. Išsamiaame straipsnyje jis išvardijo svarbiausias informacines grėsmes, kylančias Rusijai, ir nurodė „problemos sprendimo“ priemonės naujojo karo sąlygomis.

Jurijus Gorbačiovas nusakė kovas šiuolaikinių, nuolat tobulėjančių informacinių technologijų prisotintoje virtualioje aplinkoje. Karinių operacijų pobūdis ir priemonės keičiasi iš esmės, todėl vadovavimo ginkluotosioms pajėgoms strategija turi būti lankstesnė, o informacinė karyba

turi laikytis nustatytos doktrinos. Pasak Jurijaus Gorbačiovo, ateities karuose tikslų pasiekti nepavyks, neįgijus *informacinio pranašumo*.

Jis apibrėžė naują karo areną. Tam tikrais bruožais ji skiriasi nuo kitokių kovos arenų – pavyzdžiui, neturi tikslų laiko ir erdvės ribų. Valstybinių sienų ir uždarytų teritorijų informacinėje erdvėje nėra, tad kovines operacijas, pasak Gorbačiovo, galima vykdyti vietos ar globaliu mastu arba ir vienaip, ir antraip. Tokiame kare sunku atpažinti veikėjus ir jų naudojamas priemones.

Gorbačiovas sako, kad informacinėje erdvėje kovinės operacijos – kartais lemtingos – gali turėti įtakos kitokių kovinių operacijų efektyvumui ir sėkmei. Informacinės kovos gali būti vykdomos prieš fizinės karines operacijas.

Kaip tik informacinės kovos yra svarbiausios, siekiant pergalės ne tik mūšiuose, bet ir karuose.

„Jos gali sukurti paskatą pradėti, tęsti arba baigti karines operacijas <...> arba priversti priešą atsisakyti savo užmačių“, – rašo jis.

Šiaip ar taip informacinės konfrontacijos sukuria galimybę paralyžuoti priešą. Jos daro kognityvinį – kitaip tariant, mąstymą keičiantį – poveikį ir sukuria palankias sąlygas tiek kariniams, tiek politiniams tikslams pasiekti.

Gorbačiovo teigimu, būtina užtikrinti informacinių pajėgumų persvarą prieš atžvilgiu. Vykdam informacines kovas sutaupoma laiko fizinėms kovinėms užduotims ir visai operacijai įvykdyti, be to, patiriama mažesnių nuostolių.

Per informacinę erdvę galima ne tik sustiprinti ginkluotųjų pajėgų operacijų efektyvumą, didinti jų poveikį globaliu mastu, bet ir daryti įtaką kariniams politiniams valstybių lyderių veiksmams, ekonominei situacijai bei politiniams sprendimams.

„Informacinių operacijų paveikumą stiprina ginkluotųjų pajėgų, teisėsaugos pareigūnų dalyvavimas, taip pat kariaujančių šalių civilinės informacinės priemonės“, – rašo Gorbačiovas.

Galiausiai jis dėsto, kaip reikėtų didinti galią, resursus, spartinti sprendimų priėmimą, vystyti gebėjimus bei technologijas. Sąrašas ilgas. Organizuojant informacinį karą jis siūlo sukurti sinerginę struktūrą Rusijos ginkluotosiose pajėgose ir teisėsaugos įstaigose, civilinėse institucijose ir saugumo tarnybai pavaldžiuose organuose.

Taip pat apmokyti *visą* Rusijos ginkluotųjų pajėgų personalą rengti kovines operacijas informacinėje erdvėje. Be to, nekarinės institucijos – Rusijos vyriausybė, pramonės įmonės ir piliečiai – turi būti mokomi saugotis nuo „multispektrinių informacinių grėsmių“.

Elektroninio karo ekspertas Gorbačiovas mano, kad svarbu sukurti strategiją Jungtinių Valstijų ir kitų NATO šalių informacinio karo poveikiui neutralizuoti. Be to, reikėtų išvystyti sistemas ir imtis veiksmų, siekiant sutrukdyti potencialiam priešui įgyti informacinę persvarą prieš Rusiją tiek taikos, tiek karo metu.

Pasak Gorbačiovo, reikėtų vystyti informacinio karo strategiją, pajėgas ir priemones, užtikrinti visišką informacinio karo ir žvalgybos pajėgų sinergiją. Tai sustiprintų Rusijos ginkluotųjų pajėgų karinę galią.

Gorbačiovas pacitavo generolą Valerijų Gerasimovą ir pridūrė, kad informacinis karas atveria naujų asimetriškų galimybių prieš koviniam potencialui sumažinti. Dėl to taip pat būtina gerinti veiksmus informacinėje erdvėje. Jis pacitavo ir 9-ojo dešimtmečio Sovietų Sąjungos ginkluotųjų pajėgų generalinio štabo viršininko pavaduotoją Mahmudą Garejevą, kuris, išėjęs į pensiją, tapo Rusijos karo mokslų akademijos prezidentu. Garejevas tvirtino, jog *ginkluotos kovos pobūdžiui daro poveikį informacinės, kinetinės, radioelektroninės, psichologinės ir kitos nekarinės kovos formos*.

Sergejus Šoigu, ir šiandien einantis Rusijos gynybos ministro pareigas, jau 2015 m. rusų žurnalistams kalbėjo, kad informacija ir žiniasklaida – ne tik ginklai, bet ir ginkluotųjų pajėgų komponentas.

Ginklas, galintis sunkiai traumuoti.

Priešo suverenumo sunaikinimas hibridiniame kare neužimant valstybės teritorijos

2014 m. Vladimiro Putino nurodymu Rusijoje buvo įsteigta nauja hibridinių karų administracinio vadovavimo struktūra, rašo Jungtinių Valstijų karo studijų instituto (ISW) tyrinėtojas Masonas Clarkas ataskaitoje apie Kremliaus ateities karus. Iš esmės Kremlius vadovauja